

DOI:10.35774/app2025.01.159
УДК 343.6 (477)

Оксана Старко,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри кримінального правосуддя та
правоохоронної діяльності Волинського
національного університету імені Лесі
Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7459-4337>

УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ: ПРАВОЗАСТОСОВЧИЙ АСПЕКТ

У статті на підставі аналізу 70 обвинувальних вироків, ухвалених судами першої інстанції за ст. 116 Кримінального кодексу України за період з 2010 по 2024 рік, з'ясовано кримінально-правові, кримінологічні, віктимологічні особливості умисних вбивств, вчинених у стані сильного душевного хвилювання. Зокрема, узагальнено дані, що стосуються 70 засуджених та 70 потерпілих. Встановлено типові дії, способи, знаряддя, місце вчинення злочину, мотиви, особливості взаємозв'язку між жертвою та злочинцем, зроблено висновки про основні причини та умови цього виду злочинності. Вивчення вироків дало змогу прослідкувати тенденції у призначенні покарання та застосуванні інституту звільнення від покарання. У результаті аналізу з'ясовано, що у відносинах «винний-потерпілий», попередньо мало місце повторне вчинення домашнього насильства, де винна особа була жертвою, а потерпілий кривдником. Стан сильного душевного хвилювання був зумовлений систематичним фізичним насильством з боку потерпілого, а домінуючим мотивом вбивства було бажання припинити фізичне насильство з боку потерпілого. Зроблено висновок, що ключовим елементом у системі заходів запобігання цим злочинам є своєчасне застосування запобіжних заходів щодо проявів домашнього насильства.

Ключові слова: умисне вбивство, стан сильного душевного хвилювання, судова практика, вирок, потерпілий, винна особа.

Starko O.

Premeditated murder committed in a state of strong emotional excitement: a law enforcement aspect

One of the main benchmarks in the process of developing and improving measures to prevent premeditated murders committed in a state of strong emotional excitement is the results of the study of judicial practice. In order to find out the typical criminal-law forms of manifestation of these crimes, we analyzed all the verdicts (only 70), approved under Art. 116 of the Criminal Code of Ukraine from October 13, 2010 to December 31, 2024, which were published in the Unified State Register of Judgments. The analysis revealed that the «guilty-victim» relationship had previously committed domestic violence, where the guilty person was a victim and the victim by the abuser. In particular, most of the guilty persons were in family or close relationships with the victim, and the murder was preceded by long-term family conflicts. The overwhelming majority of victims are male persons with alcohol addiction or were intoxicated at the time of murder. The victims were systematically applied to the guilty or other close persons, physical and mental violence. The most common murder tools were those who were at the fault. In particular, every second murder was done by hitting a kitchen knife used mainly by women. The place of committing the crime was the co-housing of the guilty and the victim. Women, unlike men, killed members of their family (80 % of women were family members or close relatives). Men's victims are other persons, usually unfamiliar before murder (47 %) and family members (53 %).

The study of the verdicts showed that the state of strong emotional excitement of the guilty persons (in every second case was recorded by the physiological affect) was due to systematic physical violence by the victim, and the dominant motive of the murder was the desire to stop physical violence. Thus, the main emphasis in the process of developing measures to prevent premeditated murders committed in a state of strong emotional excitement is counterwork of domestic violence.

Keywords: premeditated murder, a state of strong emotional excitement, judicial practice, verdicts, victim, guilty person.

Постановка проблеми. Протидія умисним посяганням на життя людини завжди була у числі пріоритетних завдань у боротьбі зі злочинністю, а в умовах триваючої в Україні війни, набуває особливої актуальності та гостроти. Російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 р. та перейшла у повномаштабне

вторгнення 24 лютого 2024 р. стала найбільшим криміногенним фактором щодо зростання умисних посягань на життя людини. За кількістю кримінальних смертей у 2022 році – на початку 2023 року з коефіцієнтом більше 30 на 100 тисяч населення Україна знову (вперше це відбулося у 2014 р.) приєдналася до країн Латинської Америки і Карибського басейну [1, с. 31].

Попри високі темпи зростання рівня умисних вбивств у 2014 р. та у 2022-2024 рр., рівень умисних вбивств, вчинених у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 Кримінального кодексу України – далі КК України) поступово знижувався. Зокрема, за 2004–2008 рр. було зареєстровано 143 умисних вбивства, передбачених ст. 116 КК України. За період 2013–2019 рр. було зареєстровано 46 таких вбивств. Зокрема, у 2013 р. – 13, у 2014 р. – 4, у 2015 р. – 7, у 2016 р. – 7, у 2017 р. – 5, у 2018 р. – 6, у 2019 р. – 4 [2, с. 276]. За період 2020-2024 рр. абсолютні показники цих злочинів продовжували знижуватись. Так, у 2020 р. було зареєстровано – 7 вбивств, у 2021 р. – 3, у 2022 р. – 1, у 2023 р. – 2, у 2024 р. – 1 [3]. Однак, зниження кількісних показників не означає повну нейтралізацію причин та умов, що обумовлюють насильницьку злочинність проти життя особи, а сама специфіка цього виду вбивства свідчить про необхідність подальшої протидії йому в умовах війни та особливо повоєнного періоду.

Ст. 116 КК України передбачає відповідальність за умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, зумовленому жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого. Специфічність «привілейованого» складу цього умисного вбивства, полягає у «негативній», «провокуючій» поведінці потерпілого. Це свідчить про можливість успішного застосування як індивідуальних форм запобіжної діяльності щодо потенційних винних та потерпілих осіб, так і загальних запобіжних заходів, спрямованих на нейтралізацію причин та умов цього злочину. Вагомим допоміжним інструментом у цьому сенсі є виявлення типових форм дій, способів, знарядь, місць вчинення злочину, особливостей особи потерпілого, особи злочинця, їх взаємозв'язку, а отже й комплексу факторів, що обумовлюють цей вид злочинності. Одним із можливих способів з'ясування кримінально-правових особливостей цього виду вбивства є вивчення сформованої судової практики. З цією метою ми провели вивчення обвинувальних вироків, ухвалених за ст. 116 КК України за період з 13 жовтня 2010 р. по 31 грудня 2024 р. (70 вироків, оприлюднених у Єдиному державному реєстрі судових рішень. Дата звернення 20 січня 2025 р.). У результаті цього було узагальнено дані, що стосуються 70 засуджених та 70 потерпілих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан кримінально-правової протидії умисним вбивствам становить чималий дослідницький інтерес. У загальному контексті кримінально-правові аспекти протидії умисному вбивству, вчиненому в стані сильного душевного хвилювання розглядалися у працях О. В. Авраменка, М. І. Бажанова, А. В. Байлова, В. І. Борисова, В. М. Бурдіна, Н. О. Гуторової, В. М. Куца, Л. А. Остапенко, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, С. С. Яценка та інших.

Метою статті є з'ясування кримінально-правових, кримінологічних, віктимологічних ознак умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання на основі вивчення вироків, ухвалених за ст. 116 КК України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час моніторингу судових рішень, розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень було виявлено 70 обвинувальних вироків, ухвалених за ст. 116 КК України з 13 жовтня 2010 р. по 31 грудня 2024 р. Ознайомлення з вирокami дало змогу встановити, що було засуджено всього сімдесят осіб, шість з яких засуджено за замах на умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.

У результаті аналізу вироків були отримані дані, які характеризують особу потерпілого та його поведінку. Як відомо, у механізмі вчинення цього виду вбивства визначальну роль відіграє сам потерпілий. Поведінка потерпілого, яка передуює вбивству, характеризується жорстоким поводженням, поводженням, що принижує честь і гідність та має системний характер. Саме така поведінка потерпілого зумовлює виникнення стану сильного душевного хвилювання у винної особи.

Загальна кількість потерпілих, згідно даних, які містяться у вирокax, становить 70 осіб, і головним чином це чоловіки (їх 87 %). Показовою у контексті визначення основних причин та умов цього виду насильницької злочинності є та обставина, що 66 % потерпілих знаходились у сімейних чи близьких відносинах з винною особою. Зокрема, серед цих потерпілих були: чоловіки, яких вбили їхні дружини або їхні співмешканки (38,6 % – матеріали 17 вироків); діти (сини), яких вбили батько або матір (27,2 % – матеріали 12 вироків); батьки, яких вбили їхні дочка або син (20,4 % – матеріали 9 вироків); жінки, яких вбили їх чоловіки (4,5 % – матеріали 2 вироків). В інших випадках (9 %), чоловік вбив свого вітчима, свекор – зятя, сестра – брата, чоловік – брата свого зятя. Не перебували у сімейних чи близьких відносинах з винним 34 %

потерпілих (15 чоловіків та 3 жінки). Окрім того, потерпілі та винні особи у більшості випадків, були знайомі.

«Традиційною» ознакою, що характеризує особу потерпілого є систематичне вживання алкогольних напоїв та наркотичних засобів. Зокрема, 70 % потерпілих у день вбивства перебували у стані алкогольного, а 7 % осіб – у стані наркотичного сп'яніння. Як правило, вживання алкоголю, наркотичних засобів було систематичним. Потерпілі декілька років та навіть десятки років до вбивства пиячили або вживали наркотичні засоби, а деякі з них неодноразово проходили курс лікування від наркотичної залежності. На цьому ґрунті у їхніх сім'ях виникали суперечки, конфлікти, сварки та бійки.

Поведінка потерпілого по відношенню до винної особи чи інших осіб напередодні вбивства, характеризувалась жорстоким поведінням або поведінням, що принижує честь і гідність винного і мала системний характер. Так, у переважній більшості випадків (78,5 %) це було фізичне насильство, що завжди поєднувалось із психічним насильством. Зокрема, це удари, побої, штовхання, шарпання за волосся та одяг, намагання опустити жертву обличчям у казан з гарячою кашею, у гарячу духовку, опускання головою в унітаз, а також спроби застосування вогнепальної та холодної зброї, які супроводжувались нецензурною лайкою, образами, погрозами фізичної розправи, обманом, переслідуванням. В інших випадках (18,5 %) це було винятково психічне насильство щодо винного чи близьких йому/їй осіб (нецензурна лайка, цинічне глузування, обзивання, примушування, словесні погрози, агресивні висловлювання, які були спрямовані на приниження честі та гідності). В окремих випадках потерпілі зраджували, демонструючи факт зради, примушували до вступу в статевий зв'язок, вимагали гроші, вводили в оману. Під час вивчення вироків також було зафіксовано випадки сексуального насильства над потерпілою, поєданого з побиттям (2,8 %).

«Негативна» поведінка потерпілого мала системний характер, яка виражалась у повторюваних епізодах – протягом кількох годин, днів, декількох місяців або років. Показовими у цьому плані, є випадки вбивства дружиною свого чоловіка чи співмешканця (25,7 % від усіх випадків), який страждав алкогольною залежністю десятки років, і на цьому тлі виникали систематичні конфлікти, сварки, побиття. Непоодинокими є випадки вбивства батьком чи матір'ю своїх синів, які страждали алкогольною чи наркотичною залежністю [4] (17,1 % від усіх випадків).

Натомість, діти вбивали своїх батьків (10 % від усіх випадків), переважно, через систематичне психічне насильство у формі докорів, безпричинних словесних образ, агресивної критики, висміювання фізичних вад, а також через неодноразові акти фізичного насильства. Наприклад, неповнолітній учень 10 класу вбив свого батька, який протягом тривалого часу пиячив, принижував, бив його, матір та сестру, а приводом до вбивства стало те, що батько вимагаючи від сина решту грошей від покупок, засунув голову хлопця в унітаз і спустив воду [5].

Вивчення вироків, ухвалених за ст. 116 КК України дозволяє виділити дані, які характеризують об'єктивну сторону вчинених вбивств, а саме типові форми діяння, способи, знаряддя, місце вчинення злочину. Як показав аналіз вироків, вбивство було вчинено шляхом дій, а найпоширенішим способом було нанесення удару/ударів ножем, секатором, молотком, сокирою, кувалдою, дерев'яною корягою, держакм від лопати, табуреткою, палкою, рукою (82 % випадків). Решту вбивств було вчинено шляхом здійснення пострілу з вогнепальної зброї (11 % випадків) та шляхом удушення руками, мотузкою, еластичним медичним джгутом, в'язаною бавовняною ниткою (7% випадків). У деяких випадках, винна особа наносила потерпілому велику кількість ножових ударів. Так, жінка вбила свою матір шляхом нанесення декількох ударів молотком, вкусила за ніс, а потім нанесла ножем ще 42 удари [6]. У двох випадках мало місце розчленування трупа, з метою приховати злочин [7].

Найпоширенішим знаряддями вбивства були ті предмети, які знаходилися під руками у винної особи. Зокрема, це кухонний ніж – у 57,4 % випадків, інші колючо-ріжучі предмети (розкладний ніж, сокира, канцелярський ніж, секатор та інші) – 12,8 %, молоток і кувалда – у 11,4 % випадків, вогнепальна зброя (автомат Калашникова, пістолети, рушниця) – у 8,5 % випадків, дерев'яні предмети – у 5,7 % випадків, еластичний медичний джгут, мотузка, бавовняна в'язана нитка – у 4,2 % випадків. Кухонний ніж як «підручний засіб» застосовували в основному жінки, а вогнепальна зброя (автомат, пістолети, мисливські рушниця) застосовувалась винятково чоловіками.

Певне значення для розуміння причин вчинення цього злочину, як такого, що вчиняється на тлі сімейно-побутових конфліктів, мають дані про місце вчинення вбивства. Як правило, це було спільне житло винної та/або потерпілої особи, а саме квартира, будинок, прибудинкова територія – у 50 % випадків. Також вбивства вчинялись: на вулиці – 12,8 %, на роботі (адміністративна будівля шахти) – 1,4 %, на ринку – 1,4 %, у військовій частині – 1,4 %.

Отримані дані про особу злочинця. Суб'єктом цього виду вбивства є будь-яка особа, яка досягла 14 років. Вироки, ухвалені за ст. 116 КК України, містять відомості, які дозволяють виокремити соціально-демографічні та кримінально-правові ознаки особи злочинця. Проте, у вироків не достатньо даних, які б розкривали морально-психологічну характеристику особи злочинця, а певна частина вироків взагалі не містить такої інформації.

Серед засуджених 70-ти осіб, чоловіків виявлено – 36, а жінок – 34, тобто співвідношення чоловіків та жінок 1:1. Жінки, на відміну від чоловіків, частіше вбивали членів своєї сім'ї. Зокрема, 80 % потерпілих від дій жінок це члени їх сімей або ж їх близькі родичі, і лише 20 % потерпілих – чужі особи. Головним чином, жінки вбивали своїх чоловіків або співмешканців (18 випадків із 34). Серед жертв жінок також: свій батько (4 випадки), син (3 випадки), матір (1 випадок), брат (1 випадок). І лише 7 потерпілих (4 чоловіків та 3 жінки) – це були особи, які не є членами сім'ї чи родичами, проте були знайомі із засудженою.

Інша картина спостерігається у колі потерпілих від дій чоловіків: 53 % це особи, які перебувають у сімейних або близьких відносинах, а 47 % – це чужі особи, часто незнайомі до моменту вбивства. Зокрема, чоловіки вбивали свого сина (9 випадків із 36), свого батька (4 випадки), свою дружину (2 випадки), свого зятя (2 випадки), вітчима (1 випадок), матір (1 випадок). Інші потерпілими були незнайомі та знайомі чоловіки (18 із 36).

Освітній рівень винних осіб характеризується тим, що більшість засуджених це особи, які мають середню або середню спеціальну освіту (57 %), вищу та фахову передвищу освіту мають 14 % (у решті вироків інформація щодо освіти не вказана). Наведені дані показують, що більшість осіб, які вчинили вбивство, мали невисокий загальноосвітній рівень. Аналіз вироків дозволяє отримати інформацію щодо сімейного стану винних осіб. Більшість осіб (75 %) були неодружені, а 20 % винних осіб мають на утриманні неповнолітніх дітей.

Всі винні особи на момент вчинення вбивства не мали судимості. Для цього виду вбивства не є характерним перебування винного у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Лише 12 % винних перебували у стані алкогольного сп'яніння легкого ступеню. Натомість, кожен третій потерпілий перебував під час вчинення вбивства у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Переважна більшість засуджених щиро покаялись у вчиненні злочину, повністю визнали свою вину (96 % від всіх засуджених), а у деяких випадках відшкодовували потерпілим моральну шкоду.

Отримані дані, які характеризують суб'єктивну сторону злочину. Як відомо підставою пом'якшення відповідальності за цей вид вбивства є те, що винний знаходився у стані сильного душевного хвилювання, який не виникає сам по собі, а є безпосереднім результатом поведінки потерпілого.

Слід відмітити, що 82,9 % вироків містять вказівку на висновок судово-психіатричної експертизи, де йдеться про вид психічного стану, який став психологічною підставою констатації стану сильного душевного хвилювання. Зокрема, це був фізіологічний афект – 50% випадків, кумулятивний афект – 12 %, стан аномального афекту – 1 %, фрустрація – 7 %, стрес, емоційна напруга, нервово-психічне напруження – 7 %. Головним чином, правозастосовувачі, висуваючи та формулюючи обвинувачення проти осіб, які вчинили вбивство, вказують на перебування винного у стані сильного душевного хвилювання та при цьому, конкретизують вид психічного стану. Проте, у 14,2 % вироків взагалі не вказано який саме психічний стан і за яких умов став підставою для притягнення особи саме за ст. 116 КК України. У 17,1 % вироків відсутні будь-які дані про проведення судово-психіатричних експертиз.

Наприклад, в одному з вироків, в якому відсутнє згадування про висновок судово-психіатричної експертизи, зазначається, що чоловік, який перебував у стані алкогольного сп'яніння, «знаходячись у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства, систематичного знушення, тяжкої образи з боку потерпілої, що виражалось у спричиненні йому тілесних ушкоджень, постійних зрад з іншими чоловіками, постійним вживанням алкоголю, розтратою сімейних коштів, під час сварки, яка виникла на ґрунті особистих неприязних відносин, підійшов до жінки та наніс їй удар кулаком правої руки в область обличчя, після чого наніс один удар ногою в область живота потерпілої, від чого остання впала. Чоловік, продовжуючи реалізовувати свій злочинний умисел, спрямований на позбавлення життя жінки, наніс молотком ряд ударів потерпілій в область голови, тулубу та кінцівок, після чого взяв у руки дерев'яний биток та наніс ряд ударів в область голови, тулубу та кінцівок, після чого взяв у руку садовий секатор та наніс ним шість ударів в область ніг. Чоловік наніс потерпілій не менше шести ударів в область голови та обличчя, не менше восьми ударів в область верхніх кінцівок, не менше п'яти ударів в область спини та попереку, не менше чотирьох ударів в область сідниць, не менше двадцяти ударів в область нижніх кінцівок». Чоловіку було призначено покарання у виді п'яти років позбавлення волі та звільнено

від призначеного покарання на підставі пункту г) статті 1 Закону України №1185-VII від 08.04.2014 року «Про амністію у 2014 році» [8].

Непоодинокими є випадки (14,2 %), коли стан сильного душевного хвилювання супроводжувався втратою пам'яті як під час, так і після вчинення вбивства. У таких випадках відбувається провалля у пам'яті певного відрізка часу, внаслідок чого засуджені не пам'ятають «як у руках з'явився ніж», «як наносив удари», не розуміють чому «потерпілий лежить і не рухається» тощо.

У переважній більшості вироків (87 %) відсутня вказівка на мотив злочину. З'ясування мотиву стало можливим у результаті аналізу змісту вироку. Зокрема, найбільш поширеним мотивом цього виду вбивства виявилось «бажання припинити фізичне насильство» або «запобігання протизаконному насильству» (82,8 %). Також, серед мотивів були й такі як, «бажання припинити психічне насильство, яке виникло на ґрунті тривалих конфліктів» (10 %), особиста неприязнь (3%), помста (1,4 %), ревності (2,8 %).

Вивчення вироків, ухвалених за ст. 116 КК України, дало змогу з'ясувати питання про види та розміри покарань, які призначались винним особам. «Реальне» покарання у виді позбавлення волі було призначено 18 особам із 70-ти на строки від 1 року і 5 місяців до 5 років, у виді обмеження волі 7 особам із 70-ти на строки від 1 року до 4 років і 7 місяців. Суди активно застосовували інститут звільнення від відбування покарання (ст. 75 КК України). Зокрема, даний вид звільнення від відбування покарання був застосований щодо 40 осіб, яким було призначено покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі. Як правило, такий вид звільнення від відбування покарання був застосований у тих випадках, де вбивству передувала довготривала провокуюча поведінка потерпілого (пияцтво, алкоголізм, вживання наркотиків, побиття членів сім'ї, психологічне насильство), а винна особа тривалий час була жертвою актів насильства.

Висновки. Вивчення вироків показало, що переважна більшість винних, знаходились у сімейних чи близьких відносинах з потерпілим, який був ініціатором систематичних сімейно-побутових конфліктів. Стан сильного душевного хвилювання був зумовлений систематичним фізичним насильством з боку потерпілого, а домінуючим мотивом вбивства було бажання припинити фізичне насильство з боку потерпілого. Значна частина потерпілих на відміну від винних осіб, перебували у стані сп'яніння. Можна констатувати, що у відносинах «винний-потерпілий», попередньо мало місце повторне вчинення домашнього насильства, де винна особа була жертвою, а потерпілий кривдником. Отже, ключовим елементом у системі заходів запобігання цьому виду умисних вбивств повинні бути заходи, спрямовані на протидію та запобігання домашньому насильству.

Список використаних джерел

1. Кушніренко Р. О. Криминологічна характеристика та запобігання умисним посяганням на життя людини. дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2023. 170 с.
2. Старко О. Л. Особливості кількісно-якісних вимірів умисних вбивств в Україні за період з 1992 р. по 2019 р. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 273-276. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/68.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення та результати їх розслідування (2020-2024 рр.). Офіс Генерального прокурора URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.01.2025).
4. Вирок Советського районного суду м. Макіївка Донецької обл. від 23 серпня 2012 р. Справа 0546/3806/2012: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/27027021> (дата звернення: 20.01.2025).
5. Вирок Верховинського районного суду Івано-Франківської області від 13 лютого 2015 р. Справа 340/38/15-к: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/42692601> (дата звернення: 20.01.2025).
6. Вирок Октябрського районного суду м. Полтави від 2 лютого 2018 р. Справа 544/669/18: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71961820> (дата звернення: 20.01.2025).
7. Вирок Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 22 жовтня 2013 р. Справа 204/7520/13-к: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/3434374917.18> (дата звернення: 21.01.2025).

8. Вирок Мар'їнського районного суду Донецької області від 3 червня 2014 р. Справа №22.237/447/14-к23.: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/39417862> (дата звернення: 21.01.2025).

References

1. Kushnirenko, R. O. (2023). Kriminolochna charakteristika ta zapobigannia umysnym posiaganniam na zhittia ludyny [Criminological characterization and prevention of intentional encroachments on human life]. *Candidate's thesis*. Dnipro: Dnipro State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
2. Starko, O. L. (2020). Osoblyvosti kilkisno-yakisnym vymiriv umysnyh vbyvstv za period z 1992 r. po 2019 r. [Features of quantitative and qualitative measurements of premeditated murders in Ukraine for the period from 1992 to 2019]. *Uridishniu naukoviy elektronniy jurnal – Legal scientific electronic journal*, 4, 273-276. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/4_2020/68.pdf [in Ukrainian].
3. Yedyniy zvit pro kriminalni pravoporushennya ta rezultati yih rozsliduvannya (2020-2024 rr.) [Unified report on criminal offenses and results of their investigation (2020-2024)]. *Ofis Generalnogo prokurora - Office of the Prosecutor General*. Retrieved from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].
4. *Vyrok Sovetskogo raionnogo sudu m. Makiivka Donetskoi oblasti* [The verdict of the Sovetsky District Court of Makiivka, Donetsk region] (of August 23, 2012). Case 0546/3806/2012. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/27027021> [in Ukrainian].
5. *Vyrok Verhovynskogo raionnogo sudu Ivano-Frankivskoi oblasti* [Verdict of the Verkhovyna District Court of Ivano-Frankivsk region] (of February 13, 2015). Case category 340/38/15-к. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/42692601> [in Ukrainian].
6. *Vyrok Oktyabrskogo raionnogo sydy m. Poltava* [Sentence of the Oktyabrskiy District Court of Poltava (of February 2, 2018)]. Case category 544/669/18. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71961820> [in Ukrainian].
7. *Vyrok Krasnogvardiiskogo raionnogo sudu m. Dnipropetrovska* [Verdict of the Krasnohvardiyskiy District Court of Dnipropetrovs'k] (of October 22, 2013). Case 204/7520/13-к. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/3434374917.18>. [in Ukrainian].
8. *Vyrok Mariinskogo raionnogo sydy Donetskoi oblasti* [Sentence of the Marinka District Court of Donetsk region] (of June 3, 2014). Case category No. 237/447/14-к. Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/39417862> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025